

Gdańsk, 11.03.2021 r.

RDOŚ-Gd-WZG.600.4.2021.EK.1

Wg rozdzielnika

W związku z wzrostem liczby doniesień dotyczących pojawiania się wilków w sąsiedztwie gospodarstw ludzkich, co może wzbudzać niepokój wśród mieszkańców, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku przekazuje poniższe informacje do wiadomości i stosowania w sytuacjach potwierdzonego zagrożenia ze strony ww. gatunku.

Wilk choć jest drapieżnikiem, który z racji swoich uwarunkowań (rozmiar, uzębienie, szybkość) może być niebezpieczny dla człowieka, to jednak z reguły boi się ludzi i unika z nimi kontaktu, gdyż z natury jest zwierzęciem płochliwym. Spotkania na linii człowiek – wilk mają więc charakter incydentalny i na ich podstawie nie należy podsycać negatywnych emocji, czy podejmować pochopnych działań zmierzających np. do eliminacji osobników w sytuacjach, kiedy nie jest to zasadne. Oczywiście wszystkie niebezpieczne zdarzenia z udziałem wilków winny wymagać wyjaśnienia, a przede wszystkim natychmiastowej i zdecydowanej reakcji.

W kontekście podejmowania działań w zakresie bezpieczeństwa publicznego należy stanowczo podkreślić, że zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (*tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 713ze zm.*) zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gmin. Potrzeby te obejmują również sprawy związane z bezpieczeństwem obywateli, dlatego też zapewnienie bezpieczeństwa lokalnej społeczności spoczywa w głównej mierze na tym organie.

Również na podstawie ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym (*tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 1856*) stworzono w Polsce system zarządzania kryzysowego, który działa na każdym szczeblu działania administracji publicznej poczynając od szczebla centralnego poprzez wojewódzki, powiatowy, a na szczeblu gminnym kończąc. Kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy należy do wójta, burmistrza, czy prezydenta.

W związku z faktem, że wilk objęty jest ochroną gatunkową ścisłą, na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (*Dz. U. z 2016 r., poz. 2183 ze zm.*), zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (*tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r., poz.55 ze zm.*) istnieje możliwość uzyskania zezwolenia na odstępstwa od zakazów wobec osobników wilka, w celu wyeliminowania powodowanego zagrożenia.

Zezwolenia wydawane są przez właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w zakresie płoszenia), Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (w zakresie zabijania) oraz Ministra Klimatu i Środowiska, w przypadku gdy czynności mają być wykonane na terenie parku narodowego, zgodnie z art. 56 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 2 oraz ust. 2b ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (*tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r., poz.55 ze zm.*). Wyżej wymienione zezwolenia mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli wnioskowane działania nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków zwierząt oraz przypadku zaistnienia jednej z przesłanek indywidualnych, wskazanych w art. 56 ust. 4 pkt 1 - 7 ww. ustawy, jak np. ograniczenia szkód w mieniu, czy zapewnienia zdrowia i bezpieczeństwa powszechnego. W przypadku, gdy zagrożenie jest realne oraz gdy spełnione są wszystkie przesłanki niezbędne do wydania zezwolenia nie ma przeciwwskazań, aby takie zezwolenie uzyskać.

Zdaniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska zasadne jest wydawanie zezwoleń na odstępstwa od zakazu płoszenia, również na wnioski dotyczące „prewencyjnych” działań w stosunku do wilka, w sytuacjach potencjalnie niebezpiecznych wynikających z niezachowywania przez niektóre osobniki właściwego dystansu od człowieka i zabudowań. Wydaje się konieczne wdrożenie przez Gminę procedur na wypadek konieczności płoszenia drapieżnikami dostępnymi metodami, na co władze Gminy powinny położyć szczególny nacisk.

Należy również zaznaczyć, że ewentualne zezwolenia wydawane są wyłącznie na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem stosownego odstępstwa – w przypadku ograniczenia szkód powinna być to osoba poszkodowana lub władze wykonawcze Gminy, np. wójt (burmistrz), natomiast w przypadku potrzeby wyeliminowania zagrożenia dla ludzi powinny być to władze wykonawcze Gminy (np. wójt, burmistrz).

Wniosek o wydanie zezwolenia powinien zawierać wszystkie informacje wymagane w art. 56 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody. Należy przy tym zaznaczyć, że w przypadku wniosków, w szczególności na odstępstwo od zakazu umyślnego zabijania, argumenty zawarte we wniosku dotyczące zagrożenia stwarzanego przez zwierzę powinny być konkretne, szczegółowe i należyście udokumentowane. Wszelkie posiadane dokumenty świadczące o istnieniu zagrożenia, tj. dokumentacja fotograficzna, zdjęcia, notatki służbowe z wizji terenowych i zgłoszeń telefonicznych oraz korespondencję należy dołączyć do wniosku na odstępstwa od zakazów.

Szczegółowe opisanie i udokumentowanie danej sytuacji ułatwi i znacząco przyspieszy prowadzone postępowanie administracyjne w sprawie wydania zezwoleń.

Zasadnym jest również podkreślenie, że w sytuacjach nagłych, wymagających natychmiastowej interwencji, tj. zagrażających życiu bądź zdrowiu ludzi i zwierząt, kiedy obiektywnie wniosek nie może być załatwiony w formie pisemnej, ww decyzje mogą być wydane ustnie zgodnie z art. 14 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeksu Postępowania Administracyjnego (*tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 256 ze zm.*), po rozpatrzeniu wniosku złożonego drogą telefoniczną. W tym celu należy się skontaktować telefonicznie z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska, pod numery telefonów podane na stronie urzędu lub Ministerstwa Klimatu i Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego). Wydanie decyzji ustnej ma taką samą rangę prawną jak decyzja pisemna, natomiast może być zastosowana wyłącznie w sytuacjach wyjątkowo pilnych.

W załączeniu tutejszy organ przekazuje procedurę postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek – wilk, która może być pomocna przy ocenie sytuacji i podjęciu właściwych działań przez gminę.

Najczęstsze sytuacje niebezpieczne z udziałem wilka, które mogą mieć miejsce to wilki niewykazujące lęku przed człowiekiem, pojawiające się w pobliżu zabudowy i porywające psy. Część z tych wilków może być chora, mogą zdarzyć się też hybrydy wilka z psem. Możliwe jest również, że część takich zdarzeń powodowana jest przez wałęsające się dziczące psy.

Mając na uwadze bezpieczeństwo ludzi oraz zwierząt domowych zasadne jest poinformowanie mieszkańców, mieszkających w obszarze zamieszkiwanym przez wilki o konieczności zapewnienia opieki nad domowymi zwierzętami psami i kotami poprzez:

- ⇒ trzymanie ich w domu lub w dobrze zabezpieczonych kojcach;
- ⇒ niepozostawiania psiej i kocięj karmy na zewnątrz, w miejscach gdzie mogłaby być dostępna dla drapieżników. Może to zwabić wilki w pobliże domostwa. Wilki mogą się przyzwyczaić do stałego źródła pokarmu, a następnie zranić, a nawet zabić broniącego swojego pożywienia psa lub kota;
- ⇒ niepuszczania psów bez możliwości ich kontroli i bez oznakowania umożliwiającego identyfikację właściciela lub opiekuna, niepuszczanie psów luzem po lesie;
- ⇒ niepozwalanie psu na wychodzenie poza teren gospodarstwa i swobodnie penetrowanie pobliskich lasów. Nawet jeśli nie zostanie zaatakowany przez drapieżniki w lesie, wilki mogą przyjść jego tropem pod zabudowania, zabić psa lub zaatakować inwentarz;

Zasadne jest również podjęcie przez gminę i jej mieszkańców działań polegających na zabezpieczeniu pojemników na odpady przed dostępem zwierząt w obszarach, w których bytują wilki, jak również monitorowanie przez gminę, czy na ich terenie nie funkcjonują nęciska dla zwierząt drapieżnych. Resztki żywności pozostawione na kompoście poza ogrodzeniem posesji, a szczególnie kawałki mięsa i wędlin, mogą zwabiać drapieżniki. Pozostawianie i udostępnianie resztek żywności w lesie lub w jego pobliżu, może spowodować, że wilki, a szczególnie młode osobniki, mogą uzależnić się od takiego źródła pokarmu i w efekcie nauczyć się postrzegać ludzi jako dostarczcycieli pożywienia.

W sytuacji stwierdzenia sytuacji, w której wilki regularnie żerują na pokarmie pozostawianym przez ludzi (nęciska, czatownie fotograficzne, kosze i doły na śmieci, kompostowniki itp.) należy zawiadomić Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Gdańsku.

Kolejna kwestia dotycząca sytuacji niebezpiecznych z udziałem wilka to ataki drapieżników na zwierzęta gospodarskie. Wilki zabijają zwierzęta gospodarskie głównie dlatego, że są one niedostatecznie chronione przez właścicieli, pozostawiane na nieogrodzonych lub słabo zabezpieczonych pastwiskach, bez odpowiedniego nadzoru, również często na okres nocy.

Jeżeli chodzi o zabezpieczenie zwierząt przed atakiem wilków na zwierzęta gospodarskie, zgodnie z art. 126 ust. 4 ww. ustawy o ochronie przyrody właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych mogą współdziałać z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie sposobów zabezpieczania zwierząt gospodarskich przed szkodami powodowanymi przez wilki. Obecnie tut. organ dysponuje fladrami. W ramach porozumienia, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku może, w miarę posiadanych możliwości, przekazać zaproponowaną przez wnioskodawcę ilość fladr w mb, natomiast właściciel zwierząt wykonuje prace polegające na ich instalacji.

Dodatkowo za szkody wyrządzone przez wilki w pogłowie zwierząt gospodarskich przysługuje odszkodowanie. Nadmienia się, że zgodnie z art. 126 ust. 6 pkt 2 lit. b i pkt 3 lit. d cytowanej ustawy o ochronie przyrody odszkodowanie nie przysługuje jeżeli poszkodowany nie wyraził zgody na wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom oraz za szkody wyrządzone przez wilki w pogłowie zwierząt gospodarskich pozostawionych, w okresie od zachodu do wschodu słońca, bez bezpośredniej opieki.

Jednocześnie Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku poleca publikacje dotyczące wilka:

1. Odróżnianie tropów wilka i psa Materiały szkoleniowe, Stowarzyszenia dla Natury „Wilk”, 2011 – publikacja dostępna w internecie;
2. Poradnik ochrony zwierząt hodowlanych przed wilkami, Sabina Nowak, Robert W. Mysłajek, Stowarzyszenie dla Natury WILK. Twardorzeczka 2020;
3. Po sąsiedzku z wilkami, Sabina Nowak, Robert W. Mysłajek, Stowarzyszenie dla Natury WILK. Twardorzeczka 2019;

Dwie ostatnie publikacje dostępne na stronie <https://www.polskiwilk.org.pl/edukacja/nasze-wydawnictwa>.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
w Gdańsku

Radosław Iwiński

Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk

(opracowane na podstawie: „Nowak S., Mysłajek R. W., Okarma H., Śmietana W, 2005, Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiaru szkód wyrządzanych przez wilki oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków”)

Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działanie
W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych, również sporadycznie w pobliżu zabudowań na tych terenach	Osobnik niesprawiający wrażenia chorego, oddala się od człowieka.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.
Dowolne	Osobnik nie sprawia wrażenia chorego, nie ucieka przed jadącym pojazdem, np. biegnie obok	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.
W obszarze zabudowanym, nawet w mieście	Osobnik zdrowy, sprawia wrażenie przestraszonego (podwinięty ogon), zabląkanego. Obserwacje (zdjęcia i filmy), nawet wielokrotne, dotyczą tego samego dnia, maksymalnie dwóch dni	Osobnik podczas dyspersji, zabląkał się do miasta (np. szedł wzdłuż rzeki). Wójt podejmuje działania w celu umożliwienia opuszczenia gminy przez zwierzę. Jeśli jest taka konieczność odławia i wywozi zwierzę do najbliższego kompleksu leśnego (przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska na podstawie art. 52 ust. 2 pkt. 3 uop).
Dowolne	Osobnik z wyraźnymi oznakami choroby (np. uszkodzenia ciała), ewentualnie z podejrzeniem wścieklizny, nie oddala się od ludzi, a nawet podchodzi na niedużą odległość, jest agresywny.	Sytuacja wymagająca uwagi. Rekomendowane jest wykonanie dokumentacji fotograficznej/filmowej zachowania, i przesłanie do eksperta, który potwierdza przynależność gatunkową oraz doradzi w trakcie podejmowania decyzji. W przypadku konieczności uśmiercenia zwierzęcia wójt występuje z wnioskiem o stosowne zezwolenie do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) lub Ministra Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) – w przypadkach nagłych może to być decyzja ustna. Po uśmierceniu należy zwierzę zważyć i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną, następnie przeprowadzić badanie w kierunku wścieklizny, a jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia dla ustalenia przyczyn nietypowego zachowania (w tym np. pobranie próby do analiz genetycznych).
Dowolne	Osobnik bez oznak choroby, przez dłuższy czas (kilka tygodni) regularnie widywany w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje	Sytuacja wymagająca uwagi (pilnej) Rekomendowane przeprowadzenie inspekcji terenowej, instalacja wideopułapek i przygotowanie raportu w terminie do trzech dni.